

Sportarchieven in Nederland

WILFRED VAN BUUREN

Aan het eind van de negentiende eeuw was sport in Nederland nog een relatief onbeduidend maatschappelijk verschijnsel. In 1900 waren naar schatting dertigduizend mensen (minder dan 1% van de bevolking) aangesloten bij een Nederlandse sportvereniging. Tegenwoordig telt Nederland circa 27.000 sportverenigingen met ongeveer 4,7 miljoen leden (bijna 30% van de bevolking). Wanneer men daarbij de niet-georganiseerde sporters (bijvoorbeeld joggers, toerfietsers en recreatieve zwemmers) optelt, dan wordt het aantal sporters nog veel groter. Sport is een belangrijke vorm van vrijetijdsbesteding voor de Nederlanders geworden. Vandaag de dag doet iets meer dan de helft van de Nederlanders wekelijks aan sport. Volgens recent onderzoek gaat het om 52% van de bevolking, ruim boven het gemiddelde van 38% in de Europese Unie. Sport is een fenomeen geworden dat niet meer weg te denken is uit de Nederlandse samenleving¹.

De maatschappelijke betekenis van sport komt maar zeer beperkt tot uiting in het bewaarbeleid van Nederlandse archiefdiensten in Nederland. Naar schatting bestaat minder dan 0,5 procent van het totale bestand van deze archiefbewaarplaatsen uit sportarchieven.

Dat is betreurenswaardig. Sportarchieven vormen belangrijk cultureel erfgoed. Zonder schriftelijke bronnen en zonder beeldmateriaal uit het verleden is het vrijwel onmogelijk de geschiedenis van sport vast te leggen. Bij sportgeschiedenis gaat het niet alleen om sportspecifieke gegevens (zoals uitslagen en ranglijsten), maar ook om de wisselwerking tussen sport en maatschappij. Sport biedt nieuwe invalshoeken om naar maatschappelijke ontwikkelingen als verzuiling of emancipatie te kijken. Uit sportarchieven blijkt bijvoorbeeld wanneer allochtonen lid worden van sportclubs en welke sporten ze beoefen(d)en. Ook kan men bestuderen of de emancipatie van

¹ Voor ontwikkeling ledentallen en cijfers sportdeelname: opgave NOC*NSF en Annet TIESSEN-RAAPHORST en Koen BREEDVELD (ed.), *Sport in the Netherlands* Den Haag, 2007. Zie voor een beknopt en helder overzicht van de sport in Nederland in de twintigste eeuw: Maarten Van BOTTENBURG, "Verbreiding en onderscheiding. Enige hoofdlijnen in de sociale geschiedenis van de sport in Nederland", in Wilfred van Buuren en Peter-Jan Mol (ed.), *In het spoor van de sport. Hoofdlijnen uit de Nederlandse sportgeschiedenis* Haarlem, 2000, p. 221-246.

vrouwen in de sport net zo verliep als elders in de samenleving. Zulk historisch onderzoek is alleen mogelijk bij gedegen archivering van sportarchieven.

Voetbalclubs

Onderzoek naar de materiële en toegankelijke staat van sportarchieven in Nederland dateert van enkele jaren terug. Het eerste, beperkte, onderzoek werd verricht door de sporthistoricus Jurryt van de Vooren². Hij hield in 1996 een telefonische enquête onder alle achttien Nederlandse clubs uit het betaalde voetbal uitkomend op het hoogste niveau. De uitkomsten waren zorgwekkend. Positief was dat vrijwel alle clubs in meer of mindere mate een historisch archief bijhielden. Eén organisatie echter (AZ uit Alkmaar) vernietigde, wanneer de wettelijke bewaartermijn verstreken was, zonder meer al haar papier. Daar stond tegenover dat Sparta over een bijzonder goed onderhouden archief beschikt, dat deels bij de club en deels bij het Rotterdams Archief is opgeslagen. Saillant detail: in het archief van Sparta zit bijvoorbeeld een bord met het opschrift "verboden voor joden" uit de Tweede Wereldoorlog.

Verder bleek dat er in 1996 geen enkele club was met een professionele archivaris. Slechts één vereniging (Roda JC uit Kerkrade) trok geld uit voor het eigen archief. Een beschamende toestand voor een branche waar vele miljoenen euro's in omgaan. Sindsdien is de situatie wel enigszins verbeterd. De belangstelling van Betaald Voetbal Organisaties voor het eigen sportieve erfgoed is toegenomen. Er zijn diverse, goedbezochte clubmusea ontstaan: onder andere van Feyenoord, Ajax en Heerenveen. Ook wat betreft archivering zijn er enkele gunstige ontwikkelingen: zo is Feyenoord bezig met een betere ordening van het archief en bracht Ajax een deel van het clubarchief over naar het Stadsarchief Amsterdam. Een positieve ontwikkeling is bovendien dat meer en meer amateurclubs er de laatste jaren toe over zijn gegaan hun archieven te inventariseren en toegankelijk te maken voor het publiek.

Geen gericht beleid

Sportarchieven te over, maar in een deplorabele staat. Dat was in het kort de voornaamste conclusie van een tweede, breder opgezet onderzoek naar de stand van zaken van sportarchieven in Nederland: *Sport als cultureel erfgoed. Inventarisatie-onderzoek sportarchieven in Nederland* (2000)³. Uit dit door Stichting de Sportwereld geïnitieerde en door onderzoeksbureau

² Mededeling Jurryt VAN DE VOOREN. Zie ook: Wilfred VAN BUUREN, "Sportarchieven als cultureel erfgoed", *Archievenblad*, 105/6 (augustus 2001), p. 10-13.

³ Peter-Jan MOL en Susan SMIT, *Sport als cultureel erfgoed. Inventarisatie-onderzoek sportarchieven in Nederland*, Amsterdam, 2001³.

Diopter uitgevoerde inventarisatie-onderzoek bleek dat er veel sportarchieven worden bewaard. Een groot deel verkeert echter in een slechte materiële staat. Sportorganisaties noch archiefdiensten voeren gericht beleid om daar verandering in aan te brengen. Veel archieven dreigen verloren te gaan indien niet adequaat wordt ingegrepen. De toegankelijkheid van sportarchieven laat eveneens te wensen over, ook bij openbare archiefdiensten, waar ze geen prioriteit genieten.

Positief is dat de laatste jaren een aantal belangrijke sportarchieven naar officiële bewaarplaatsen zijn overgebracht en voor het publiek toegankelijk zijn gemaakt. Vooral het Nationaal Archief in Den Haag wist enkele interessante sportarchieven te verwerven: onder andere archieven van de (Koninklijke) Nederlandse Voetbalbond, van het Nederlands Olympisch Comité, van de Nederlandse Sport Federatie, van de Koninklijke Nederlandse Cricket Bond, en van de Koninklijke Nederlandse Zwembond. Enkele andere interessante sportarchieven die de laatste jaren zijn overgebracht naar archiefdiensten: het archief van de Judo Bond Nederland (Nieuwegein), van de vereniging Friese Elfstedentocht (Tresoar Leeuwarden) en van de TT-motorraces (Rijksarchief Drenthe).

Sportarchieven in de praktijk: sportvereniging A.A.C. Hercules

Bij sportverenigingen was en is de toestand van sportarchieven het meest heikel. Het probleem bij verenigingen is dat het vaak moeilijk is om iemand te vinden die zich om het archiefbeheer wil bekommeren. Veelal hangt het af van een gedreven eenling of de vereniging een archief heeft en ook onderhoudt. Wanneer die eenling ermee ophoudt of overlijdt, wordt het archief vaak verwaarloosd of zelfs weggegooid. Historische verenigingsarchieven dragen bij aan het clubgevoel en kunnen de identiteit van een sportvereniging versterken. Met name bij een jubileum blijkt het ontbreken van een goed onderhouden archief een gemis. Als voorbeeld uit de praktijk volgt hier het verhaal over het archief van sportvereniging Hercules.

De bezoeker aan het clubgebouw van de krachtsportvereniging Hercules in Amsterdam, ziet het meteen: hier huist een club met een roemrijk verleden. Overal aan de muren van het worstellokaal hangen foto's uit de clubhistorie en in de kantine staat een goed gevulde prijzenkast met medailles, bekercups en andere trofeën. Hercules, in 1902 opgericht als Amsterdamsche Atleeten Vereeniging, is vooral bekend om haar prestaties in het worstelen. Zo was de club in de jaren twintig van de twintigste eeuw zeven jaar achtereen verenigingskampioen van Nederland. In de periode 1967-1980 was de vereniging helemaal oppermachtig: elf maal nationaal clubkampioen. Het kwam in de jaren zeventig voor dat Hercules in acht van de tien gewichtsklassen de kampioen van Nederland had.

Hercules mag dan een imposant verleden hebben, het historisch archief van de club is minder indrukwekkend. Het archief wordt grotendeels bewaard

in afgesloten kasten in de bestuurskamer van het clubgebouw. Enkele archiefstukken zijn door muizen aangevreten. Het archief is vanaf 1955 redelijk systematisch bewaard. Van de periode voor 1955 zijn slechts losse stukken over, zoals: statuten, clubbladen en notulen. Dat er zoveel van het historisch archief is verdwenen, is verklaarbaar. In ruim een eeuw tijd is Hercules namelijk minstens veertien keer van locatie veranderd.

Het ontbreken van een goed onderhouden archief bleek een probleem bij het eeuwfeest van de vereniging. In 2002 bestond Hercules honderd jaar en er moest en zou een gedenkboek komen. Dankzij het indrukwekkende geheugen van toenmalig voorzitter Arie van Dam en met veel kunst- en vliegwerk kwam dat boek er uiteindelijk ook, inclusief een cd-rom met 750 foto's uit heden en verleden⁴.

Maar sommige gebeurtenissen uit het verleden waren door gebrek aan archiefmateriaal niet of nauwelijks meer te achterhalen. Op aanraden van Stichting de Sportwereld is men bij Hercules inmiddels begonnen met het veiligstellen van het historisch materiaal. Ook het Stadsarchief Amsterdam heeft belangstelling getoond. Tot een overdracht van het archief van Hercules is het anno 2008 – ruim vijf jaar later – echter (nog) niet gekomen.

Actief acquisitiebeleid

Bij Nederlandse sportorganisaties bestaat vaak koudwatervrees om de papieren bescheiden over te dragen aan officiële archiefbewaarplaatsen zoals het Nationaal Archief en de diverse regionale en lokale archiefdiensten. Vooroordelen en misverstanden overheersen: sportmensen zijn bang dat ze niet meer bij het eigen archief terecht kunnen.

Stadsarchieven en regionale historische centra doen weinig om deze misverstanden uit de weg te ruimen. Daar is een actief acquisitiebeleid voor nodig, maar bij de meeste archiefdiensten ontbreekt het aan voldoende geld en mankracht of men ziet het nut van sportarchieven niet in.

Archiefdiensten hebben weliswaar een lange traditie in het verzamelen van particuliere archieven, maar de acquisitie was vroeger hoofdzakelijk gericht op kerken, belangrijke personen, families en huizen en later ook op bedrijven en instellingen. Deze tamelijk eenzijdige opbouw van particuliere archieven bij de lokale, regionale en nationale archiefdiensten betekende dat er vaak lacunes waren op het gebied van amusement, media, migranten en sport. Vooral sinds 1990 proberen archiefdiensten die lacunes op te vullen en is ook sport onderdeel geworden van het acquisitieprofiel. Maar een archiefdienst moet wel moeite doen om aandacht voor sport te krijgen en te houden.

⁴ Tom VAN OMMEN en Arie VAN DAM, *Terug naar de oorsprong, 22 september 1902 – 22 september 2002. 100 jaar A.A.C. "Hercules" Amsterdam*, Amsterdam, 2002.

Bij het Historisch Centrum Overijssel hebben ze dat goed begrepen. Dit archief organiseerde in voorjaar en zomer 2006 de tentoonstelling *Echte Helden, Honderd jaar sport in Overijssel*. Een half jaar lang bruiste het in Zwolle van sporthistorische activiteiten met lezingen, een quiz, een sportliederenfestival en ga zo maar door. Sindsdien staat sportgeschiedenis vast op de agenda⁵. Er zijn goede relaties ontstaan met sporters, sportorganisaties en -verenigingen. Particulieren weten nu eveneens de weg te vinden naar het archief met vragen, suggesties of archiefmateriaal en foto's. De tentoonstelling resulteerde ook in de uitgave van een fraaie sportkalender, het boek *Velden en Helden* en een dvd over honderd jaar sport in Overijssel. In het in 2007 verschenen *Overijsselse Geschiedenisboek* kwam de sport ook prominent naar voren. Aan de website www.wieiswieinoverijssel.nl werden en worden biografische portretten toegevoegd van Overijsselaren die actief waren of zijn in de sport. Nieuwe publicaties over de Zuid-Afrikaanse voetballer Darius Dhlomo, die in 1958 voor Heracles uit Almelo ging spelen, schaatser Erben Wennemars en de Atletiekvereniging PEC uit Zwolle staan op stapel.

Sportarchieven in de praktijk: het archief van de KNVB

De Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) is met ruim een miljoen leden de grootste sportbond in Nederland. Bij het Nationaal Archief in Den Haag ligt het overgrote deel van het historisch bondsarchief (1898-1996)⁶. Bovendien zijn daar de archieven ondergebracht van de in 1996 opgeheven afdelingen, voor zover bewaard gebleven.

In het historisch archief van de KNVB zitten onder andere de jaarverslagen vanaf de oprichting, de notulen van de bestuursvergaderingen, de diverse bondsbladen die in de loop der jaren zijn uitgegeven (vrijwel compleet), adressenboeken en een deelarchief van het Nederlands Elftal, met daarin per interland een map met foto's, het programmaboekje, het draaiboek en andere stukken zoals toegangskaartjes en krantenverslagen. Met behulp van archiefstukken zijn een aantal belangrijke historische ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving van de negentiende en de twintigste eeuw te reconstrueren, zoals de opkomst van de arbeidersklasse, verzuiling en ontzuiling, groei en professionalisering van de sport en vrouwenemancipatie⁷.

⁵ Mededelingen van Wim COSTER, historisch consultant bij het Historisch Centrum Overijssel.

⁶ Nationaal Archief Den Haag, Archief Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), 1889-1996, toegang inventarisnr. 2.19.123. Inventaris digitaal beschikbaar: www.nationaalarchief.nl/knvb/.

⁷ Over de geschiedenis van de voetbalsport in Nederland is de literatuur omvangrijk. Ik vermeld hier slechts een enkele studie. Al wat ouder, maar nog steeds een standaardwerk is de dissertatie van Cees MIERMANS, *Voetbal in Nederland. Een onderzoek naar de maatschappelijke en sportieve aspecten*, Assen, 1955. Een recenter proefschrift is van Gerrit VALK, *AZ is de naam! Geschiedenis van het betaald voetbal in Alkmaar*, Amsterdam/Antwerpen, 2004.

De ontwikkeling van voetbal van elitesport naar volkssport kon niet iedereen bekoren. Als reactie werd in 1922 de vereniging Nederlandsche Corinthians opgericht "die beoefening der voetbalsport onder de meer beschaafde kringen" propageerde. Spotprenten van deze elitaire voetballers konden op veel bijval rekenen.

Afbeelding uit: VAN BUUREN en MOL, *In het spoor van de sport*.

De Nederlandsche Voetbal- en Athletische Bond werd opgericht op 8 november 1889. Al na een jaar verdween de atletiek uit de bond en bij het 40-jarig bestaan verkreeg de NVB het predicaat koninklijk. Aanvankelijk was voetbal een sport van de elite. Dankzij de mobilisatie van het Nederlandse leger ten tijde van de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) kwamen grote groepen jongemannen in aanraking met de voetbalsport. Er werden in het leger namelijk voetbalwedstrijden georganiseerd om de verveling van de soldaten te verdrijven. Ook arbeiders gingen voetbal spelen en voetbal veranderde van een elitesport in een massaal beoefende volkssport. In 1929 was het aantal bij de voetbalbond aangesloten leden gestegen tot dertigduizend.

De twintigste eeuw was de eeuw van de verzuiling en ook bij het voetbal ontstonden er afzonderlijke katholieke en protestantse verenigingen en bonden. De ontzuiling van na de Tweede Wereldoorlog zette bij de KNVB al in 1940 door, toen de concurrerende katholieke en protestantse bonden in de KNVB integreerden.

Met het fenomeen van het betaalde voetbal had de KNVB lange tijd grote moeite. De bond wist de invoering hiervan tot 1954 tegen te houden. De opkomst van het betaalde voetbal buiten Nederland leidde na de Tweede Wereldoorlog tot het vertrek van topspelers naar Frankrijk en Italië. Een

benefietwedstrijd voor de slachtoffers van de watersnoodramp in 1953 tussen het Franse nationale elftal en de in Frankrijk spelende Nederlandse voetbalprofs – die werd gewonnen door de Nederlanders – leidde tot zoveel enthousiasme in Nederland dat daar uiteindelijk in 1954 betaald voetbal werd ingevoerd.

Een ander verschijnsel in de voetbalsport is de opkomst van het vrouwenvoetbal. Al in 1896 bestond er een dameselftal bij de club Sparta in Rotterdam. Maar wedstrijden van dit team tegen een Engels team werden door de NVB verboden. De maatschappij was er nog niet klaar voor en ondanks enkele pogingen in de jaren 1920 en 1930 (bijvoorbeeld van de vrouwenvoetbalclub Chelsey uit Den Haag) duurde het tot de jaren zestig van de twintigste eeuw voordat het vrouwenvoetbal op de golven van het feminisme terrein begon te winnen. De Algemene Nederlandse Dames Voetbal Bond ontstond eind jaren zestig en ging in 1971 op in de KNVB. De laatste decennia is het aantal voetballende meisjes en vrouwen in Nederland enorm toegenomen. Met ingang van het seizoen 2007-2008 is er een speciale eredivisie voor vrouwen geïntroduceerd.

De overdracht en inventarisatie van het historisch archief van de KNVB is een goed voorbeeld van samenwerking tussen een sportbond en archiefdienst. Het archief dat is afgedragen aan het Nationaal Archief heeft een omvang van 166 strekkende meter en is uitgebreid beschreven. De inventaris is ook digitaal te raadplegen via www.nationaalarchief.nl/knvb/. Het archief van de KNVB is sinds het in 2000 toegankelijk werd voor publiek in korte tijd een van de trekpleisters van het Nationaal Archief geworden. Vrijwel dagelijks komen voetballiefhebbers, onderzoekers en journalisten om archiefstukken in te zien. In 2007 stond het KNVB-archief met 1747 uitleningen op plaats zeven in de top 50 van aangevraagde archieven van het Nationaal Archief. Recent is in het kader van het programma Metamorfoze een klein deel van het KNVB-archief, waar verzuring van papier dreigde, geconserveerd en opgeslagen. Het ging om 6 meter archief. Dit deel, met bijvoorbeeld ledenlijsten van clubs rond 1900, is digitaal opgeslagen in de Beeldbank van het Nationaal Archief en kan on line bekeken worden. Aanvullingen op het archief van na 1996 zullen in de toekomst ook in te zien zijn op het Nationaal Archief. De voetbalbond heeft op haar hoofdkantoor in Zeist ook nog een documentatiecentrum. Daar kan de geïnteresseerde vooral boeken, tijdschriften en andere publicaties raadplegen. De KNVB hecht tegenwoordig duidelijk waarde aan het eigen verleden.

Project Sportarchieven

Opggericht in 1995, fungeert Stichting de Sportwereld als aanjager van tal van sporthistorische activiteiten. Zij heeft het bevorderen van de kennis van de geschiedenis en achtergronden van de sport als hoofddoelstelling. Een van de belangrijkste aandachtspunten van de stichting is de zorg om de situatie van sportarchieven in Nederland. De Sportwereld ging daarom in 2001 van

start met het Project Sportarchieven. Doelstellingen van het project: het versterken van de waarde van sportarchieven bij sport- en archieforganisaties, het versterken van de contacten tussen sport- en archieforganisaties en het bieden van concrete richtlijnen en adviezen. Het project werd financieel mogelijk gemaakt door subsidies van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en SNS/NIL (de toto- en lottogelden).

In het kader van dit project organiseerde Stichting de Sportwereld in samenwerking met de Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland (KVAN) en de organisatie CANNET in juni 2001 in het Olympisch Stadion in Amsterdam een studiedag over sportarchieven⁸. De studiedag trok ruim vijftig belangstellenden uit de wereld van sport en het archiefwezen. De afsluitende discussie leidde tot de volgende opmerkingen en conclusies:

Er moet meer aandacht komen voor sportarchieven, zowel voor verenigingen als bij de archiefdiensten in Nederland. Veel meer materiaal zou digitaal ontsloten moeten worden. Het zou goed zijn om geen rigide onderscheid te maken tussen archief, documentatie en fotomateriaal, waardoor in sommige gevallen sportcollecties uit elkaar zijn gehaald en verspreid over diverse instellingen. Het centraliseren van alle bronnen op sportgebied is niet haalbaar, maar een centraal registratiepunt voor sportmateriaal moet toch te realiseren zijn.

Daarnaast ontwikkelde Stichting de Sportwereld in samenwerking met de KVAN en de toenmalige Nederlandse erfgoedkoepelorganisatie DIVA een aantal producten. Dit resulteerde in de folder *Sportarchieven de moeite waard!* met tips voor alle sportorganisaties⁹. De complete oplage bedroeg dertigduizend exemplaren en werd in 2002 gratis verspreid onder sportorganisaties en archiefdiensten. In boekvorm verscheen de *Handleiding voor het beheer van historische sportarchieven*¹⁰. Het Project Sportarchieven genereerde de nodige publiciteit en haalde onder andere het NOS-journaal op de landelijke publieke zenders Nederland 1 en 2. Daardoor kwam een breed publiek in aanraking met het onderwerp sportarchieven. Het project werd in 2003 formeel afgesloten, maar ook tegenwoordig geeft Stichting de Sportwereld nog met enige regelmaat adviezen aan sportorganisaties over archiefbeheer.

Databank voor sportarchieven

Een van de wensen die naar voren kwam op de studiedag sportarchieven in 2001 was een centraal registratiepunt voor sportarchieven. Dat centrale punt bestaat inmiddels in de vorm van de Sportarchieven Databank (SAD).

⁸ Peter DIEBELS, "Studiedag sportarchieven. Naar één landelijk registratiepunt voor sportarchieven", *Archievenblad*, 105/6 (augustus 2001), p. 14-15.

⁹ Stichting de Sportwereld, *Sportarchieven de moeite waard! Beheer van het historisch archief bij sportverenigingen en sportbonden. Tips en richtlijnen*, Amsterdam, 2002.

¹⁰ Wilfred VAN BUUREN, *Handleiding voor het beheer van historische sportarchieven*, Hilversum, 2003.

Archivaris Eric Hennekam zette deze databank in 2004 op internet. Het gaat om papier, beeld en geluid, om sportarchieven en aan sport gerelateerde archieven. De databank vermeldt per archief de naam, de bewaarplaats, de periode en de mate van openbaarheid. Het aantal opgenomen items bedraagt inmiddels ongeveer 1200 en groeit nog steeds. Wie wil weten welke sportarchieven er in Nederland zijn en waar ze zich bevinden, heeft hier een goed hulpmiddel aan ¹¹.

Overig Sporterfgoed

Sport en de geschiedenis van sport leven in Nederland. Dat blijkt niet alleen uit de toegenomen aandacht voor sportarchieven van de laatste jaren, maar ook aan het grote aantal sporthistorische publicaties.

Sportkoepel NOC*NSF, beheert een collectie van foto's kleding en attributen der de Nederlandse deelname aan de Olympische spelen.

Verwant is de Olympic Experience in het Olympisch stadion in Amsterdam, de plaats waar in 1928 de Olympische Spelen plaatsvonden. Daarnaast is er een breed scala aan musea, museumpjes en informatiecentra ontstaan dat het Nederlandse sporterfgoed bewaart, ontsluit en tentoonstelt. Behalve de eerder vermelde voetbalmusea is er in Amsterdam het Max Euwe Centrum (schaken), Hindeloopen biedt het eerste Friese schaatsmuseum en in Nijmegen heb je het Nationale Fietsmuseum Velorama. Er zijn meerdere auto- en motormusea, in Franeker staat het Kaatsmuseum, terwijl in Haarlem een honkbal- en softbalmuseum is gehuisvest. En dan hebben we het nog niet over het ZID, een informatiecentrum over zwemmen en bewegen in het water gehad (in Doorn), of over de Stichting Gym- en Turnhistorie (in Beekbergen) of een virtueel tennismuseum. Dit jaar kwam er een museum voor draf- en rensport bij.

Het aanbod aan sporterfgoed is enorm divers. Je zou ook kunnen zeggen versnipperd. Alle organisaties die zich om sporterfgoed bekommeren – wellicht met uitzondering van de voetbalmusea – hebben te kampen met een gebrek aan middelen en geld. De sector moet het vaak hebben van enthousiasme en vrijwilligers. Een professionele aanpak staat niet altijd voorop.

Er gebeurt tegenwoordig veel op het gebied van sportarchieven en sportief erfgoed in Nederland. Maar voor het behoud van sporterfgoed is een gezamenlijke en voortdurende inspanning van archief-, museum- en sportwereld noodzakelijk ¹².

¹¹ Sportarchieven Databank: <http://hennekam.archieven.org/>

¹² Met dank aan: Wim Coster (Historisch Centrum Overijssel), Remco van Dam (KNVB), Tineke Derksen (NOC*NSF), Nico van Egmond (Nationaal Archief), Marieke de Haan (Archiefschool), Nico van Horn (Stichting de Sportwereld), René Janssen (Nationaal Archief), Otto Kuipers (Tresoar) en Jurryt van de Vooren.

Programmaboekje Olympische Dag 1953. Van de jaren dertig tot vijftig organiseerde het Nederlands Olympisch Comité meestal eenmaal per jaar een grootse sportmanifestatie in het Olympisch Stadion met voetbal-, atletiek- en andere sportwedstrijden. De drukbezochte Olympische Dagen waren destijds een belangrijke bron van inkomsten voor het NOC.

Bron: Collectie NOC*NSF, Arnhem.

Overzicht van enkele sportarchieven en hun bewaarplaats

Overkoepelende organisaties:

Nederlands Olympisch Comité (NOC), Nationaal Archief

Nederlandse Sport Federatie (NSF), Nationaal Archief

NOC*NSF, koepelbureau Arnhem, overdracht archief 1993-2000 aan Nationaal Archief in voorbereiding

Nederlandse Katholieke Sportfederatie (NKS), Katholiek Documentatie Centrum Nijmegen

Bonden:

Atletiekunie, bondsbureau Arnhem, deel van het historisch archief (bestuursnotulen en correspondentie) vernietigd

Judobond Nederland (JBN), Gemeentearchief Nieuwegein

Koninklijke Nederlandse Cricket Bond (KNCB), Nationaal Archief

Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB), Nationaal Archief

Koninklijke Nederlandse Zwembond (KNZB), voorheen Het Utrechts Archief, in de nabije toekomst Nationaal Archief

Verenigingen:

Ajax (voetbal en honkbal), deel bij de club, klein deel Stadsarchief Amsterdam

Feyenoord (voetbal), deel bij de club, deel bij Gemeentearchief Rotterdam

HFC (voetbal), deel bij de club, deel bij Noord-Hollands Archief, Haarlem

De Hoop (roeien en zeilen), Stadsarchief Amsterdam

Immer Weiter (wielrennen), Stadsarchief Deventer

Kampong (omni, o.a. hockey), Het Utrechts Archief

De Maas (roeien en zeilen), Gemeentearchief Rotterdam, stukken van vóór 1940 vernietigd bij bombardement op Rotterdam tijdens de Tweede Wereldoorlog

Oost-Arnhem (korfbal), Gelders Archief, Arnhem

Sparta (voetbal en atletiek), deel bij club, deel bij Gemeentearchief Rotterdam

Willem II, bij club, archiefstukken over stadion in Regionaal Archief Tilburg

Individuen:

Johan Crujff (voetballer), geen archief

Jaap Eden (schaatser/wielrenner), deel Noord-Hollands Archief, Haarlem, deel wielermuseum Velorama Nijmegen

John Frederikstadt (voetbalstatisticus), Infostrada Sports, Nieuwegein

Piet Moeskops (wielrenner), Haags Gemeentearchief

Jan Stender (zwemtrainer), Stichting Sporterfgoed, Arnhem

Evenementen:

Elfstedentocht (schaatsen), Tresoar, Leeuwarden

Olympische Spelen Amsterdam 1928, verloren, vermoedelijk vernietigd; wel stukken, foto's en voorwerpen verspreid over diverse collecties en archieven in Nederland en Lausanne (Zwitserland).

TT-motorraces, Drents Archief, Assen

